

9. Мудрик І.В. Науково-методичне обґрунтування різних форм фізичного виховання студентів : метод. рек. / І.В. Мудрик. – К., 2006. – 61 с.
10. Северіна Т.М. Ціннісна детермінація особистісного самовдосконалення студентів у навчально-виховному процесі вищих педагогічних навчальних закладів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 / Т.М. Северіна. – Умань, 2012. – 225 с.
11. Теорія і методика фізичного виховання : підручник для студентів ВНЗ фізичного виховання і спорту / за ред. Т.Ю. Круцевич. – К. : Олімпійська література, 2008. – Т. 2. – 320 с.
12. Фізичне виховання : [навчальна програма для вищих навчальних закладів України I-II, III-IV рівнів акредитації]. – К. : Міністерство освіти і науки України, 2003. – 44 с. – (Затверджена наказом Міністерства освіти і науки України 14.11.2003.).
13. Шестакова Т.В. Сутність та зміст професійно-педагогічного самовдосконалення / Т.В. Шестакова // Науковий вісник Чернівецького університету : зб. наук. праць. Серія: Педагогіка і психологія. – Чернівці : Рута, 2005. – Вип. 278. – С.13-20.
14. Шиян Б.М. Теорія і методика фізичного виховання школярів / Б.М. Шиян. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2008. – Ч. 1. – 272 с.

In this study conducted comparative analysis of physical development, functional condition and physical preparedness students Zaporizhzhya National University. In the article grounded forms and methods of process control physical education of students in university are reasonable for the increase of professional level of future specialists.

Key words: management, process, physical training, students.

Отримано: 17.06.2013

УДК 796.322-055.3:796.052.242

В. О. Тищенко

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ АТАК ЗБІРНИХ ЧОЛОВІЧИХ КОМАНД З ГАНДБОЛУ – ПРИЗЕРІВ ОЛІМПІАДИ 2012

У статті проаналізовано ефективність кидків по воротах при швидкому переході та 7-метрових штрафних кидків збірних чоловічих команд, що стали призерами на Олімпіаді-2012 з гандболу. На підставі цього оцінено результативність реалізації кидків по воротах провідними гандболістами. Зроблено висновки щодо корекції програми підготовки збірної України для підвищення рівня їх змагальної діяльності.

Ключові слова: гандбол, кваліфіковані гандболісти, змагальна діяльність, результативність, кидки м'яча.

Постановка проблеми. Дослідження показників змагальної діяльності кваліфікованих гандболістів є важливою складовою частиною комплексного педагогічного контролю. У спеціальній науково-методичній літературі замало уваги приділяється опису особливостей і результативно-значущих характеристик, яких досягли останнім часом провідні команди світу.

В зв'язку з відсутністю об'єктивної інформації, з урахуванням рівня розвитку чоловічого гандболу, тренери позбавлені можливості

ефективно управляти підготовкою спортсменів високої кваліфікації. Поглиблене вивчення ефективності змагальної діяльності провідних команд світу передбачає неперервне оновлення об'єктивних даних щодо модельних індивідуальних та командних показників техніко-тактичних дій, ефективності їх реалізації в умовах змагальної діяльності на турнірах найвищого рівня. Отримані в цьому напрямі знання, дадуть змогу її вдосконалювати в навчально-тренувальному процесі кваліфікованих гравців, команд, збірних здійснюючи оцінку і контроль динаміки її розвитку.

Важливість цієї задачі посилюється в зв'язку із невдалою спробою зірної чоловічої команди з гандболу України потрапити на фінальний турнір Олімпіади-2012, що об'єктивно вказує на наявність певних проблем в підготовленості команди.

Аналіз актуальних досліджень і публікацій. З кожним роком гандбол стає більш динамічним. Внаслідок цього відбуваються зміни у результатах та якісно-кількісних характеристиках змагальної діяльності. Безперечно виникає необхідність у вдосконаленні процесу підготовки кваліфікованих гандболістів, гандбольних клубів та збірних команд.

Багатьма дослідниками гандболу зазначено, що досить часто у тренерів виникають труднощі з об'єктивною оцінкою ефективності змагальної діяльності спортсменів або окремих ланок гри команди на основі загальної кількості та результативності техніко-тактичних дій [3].

Враховуючи існуючий стан розвитку гандболу та рівень сучасної науки щодо підготовки кваліфікованих гандболістів, тренер розробляє свою модельну і методичну концепцію. Вона направлена на досягнення певної мети і, крім цього, оцінює стан готовності гравців, а також прогнозує подальше зростання їх спортивної майстерності [2, 4].

У цьому випадку вагомої значущості набувають показники техніко-тактичних дій гандболістів, особливо таких, які мають суттєвий вплив на результативність гри [5]. Червона С.Ф. проаналізувала дані надійності змагальної діяльності пенальтісток вищої кваліфікації в міжнародних іграх з гандболу серед жіночих команд за матеріалами Олімпійських ігор 2004, 2008 рр.; Чемпіонатів світу 2005, 2007 рр.; Чемпіонатів Європи 2004, 2006 рр.; Чемпіонатів України 2007, 2008 рр. [10].

В.І. Циганком досліджувались основні показники чоловічої зірної команди України з гандболу на Чемпіонаті Європи 2000 р. [9].

Інші відомі фахівці у галузі гандболу, а саме А.Н. Євтушенко, А.Б. Кожухов, Л.А. Латышкевич, аналізували підготовку та виступ чоловічої зірної команди СРСР на XXII Олімпійських іграх у Москві, яка стала срібним призером цього турніру [1]. Э.Ю. Дорошенко та ін. у своїх дослідженнях розглядали структуру та особливості техніко-тактичної діяльності в гандболі на XIX Чемпіонаті світу [6].

В роботах В.А. Цапенка [7, 8] обґрунтовано, що в гандболі загальна ефективність гри при контратаці повинна бути висо-

кою, тому що в момент втрати м'яча команда суперника ще не встигла повернутися до себе або в захисті знаходиться недостатня кількість гравців. Це є логічним і не має значення командний чи індивідуальний перехід здійснюється. Для підвищення ефективності змагальної діяльності кваліфікованих гандболістів необхідно знати кількісні та якісні характеристики ефективності кидків з різних місць для системи контролю процесу підготовки, результативності техніко-тактичних дій у нападі за позиціями, результативності кидків [11].

Починаючи з Монреалю спортсмени Радянського Союзу практично на всіх Олімпійських іграх ставали переможцями та призерами. Чоловіча збірна команда СРСР завоювала золоті медалі на Чемпіонатах Світу 1982 р., іграх XXI, XXII, XXIV, XXV Олімпіад, а також срібні нагороди на Чемпіонатах Світу 1978 і 1990 рр. «Золота крапка» в історії радянського гандболу була поставлена на XXV Олімпіаді в Барселоні у 1992 р. [12]. Чоловіча національна збірна команда України – лише учасник фіналів Чемпіонатів Європи в Хорватії (2000 р. – XII місце; 2002 р. – XI м.; 2004 р. – XV м.; 2006 р. – XII м.; 2010 р. – XVI місце), Чемпіонатів Світу (2001 р. – VII місце; 2007 р. – XIV місце) [13]. Однак, причини невдалої спроби збірної чоловічої команди з гандболу України потрапити на фінальний турнір Олімпіади-2012 не досліджувались.

Спеціалісти в галузі гандболу: тренери, судді, фахівці комплексних наукових груп, наголошують, що успіх команди в змаганнях в чому визначає ефективність ігрової діяльності гандболістів. Власне тому, аналіз ефективності атак провідних чоловічих гандбольних команд Олімпіади-2012 в аспекті результативності кидків м'яча, є актуальною науковою задачею.

Параметри техніко-тактичної діяльності найсильніших чоловічих гандбольних команд Олімпіади-2012 на прикладі кидків при контратаці і з 7-метрової штрафної лінії до цього часу не були об'єктом і предметом наукових досліджень.

Мета та завдання дослідження. Мета цього дослідження – вивчення особливостей змагальної діяльності провідних чоловічих гандбольних команд на Олімпіаді-2012 на підставі оцінки результативності кидків по воротах із швидкого переходу та 7-метрових штрафних кидків. Дослідження і описи ігрової діяльності гандболістів, були спрямовані на вивчення окремих компонентів в аспекті оптимізації підготовки.

Для досягнення мети нами визначені наступні завдання дослідження:

- 1) вивчити особливості змагальної діяльності провідних чоловічих гандбольних команд Олімпіади-2012 підставі оцінки результативності кидків по воротах із швидкого переходу та 7-метрових штрафних кидків;
- 2) дослідити показники результативно-значущих техніко-тактичних дій кваліфікованих гандболістів підставі оцінки результативності кидків по воротах із швидкого переходу та 7-метрових штрафних кидків;

3) проаналізувати ефективність кидків по воротах, виконаних кваліфікованими гандболістами із швидкого переходу та 7-метрових штрафних кидків на олімпійському турнірі.

Для вирішення поставлених завдань використано такі методи дослідження:

- аналіз та узагальнення науково-методичної літератури, інтернетресурсів, протоколів та відеозаписів ігор;
- документування і протоколювання;
- педагогічного спостереження за змагальною діяльністю під час Олімпіади-2012.

Дослідження проведені на основі вивчення протоколів ігор кваліфікованих чоловічих збірних команд з гандболу, перегляду відеозаписів матчів, ознайомлення зі звітами комплексних наукових груп на Олімпіаді 2012 року. Це дозволило проаналізувати техніко-тактичні дії кваліфікованих гандболістів щодо результативності кидків по воротах із швидкого переходу та 7-метрових штрафних кидків, їх кількість, відсоткове значення, ефективність реалізації.

Дане дослідження виконано згідно із планом науково-дослідної роботи кафедри фізичного виховання Львівського національного аграрного університету за темою «Удосконалення форм і методів організації фізичного виховання і спортивного тренування».

Виклад основного матеріалу. На першому етапі нашого дослідження за допомогою аналізу літературних джерел нами було визначено основні компоненти ведення командних атакуючих дій в процесі змагальної діяльності, які є визначальними в гандболі. Серед цих показників: позиційний напад, контратака, індивідуальний перехід та семиметрові штрафні кидки. Завершення атак у гандболі через реалізацію контратакуючих дій, без сумніву, має певні переваги, порівняно із позиційним нападом. У контратаках ефективність реалізації голевих моментів є вищою внаслідок об'єктивно слабшого опору з боку суперників, нижчих енергетичних затрат, що пов'язано з короткотерміновим виконанням техніко-тактичних дій у нападі, меншою кількістю залучених спортсменів та ін.

Атаку «на спинах» виконують безпосередньо після оволодіння м'ячем, коли всі гравці команди суперників не встигають повернутися, а тому не можуть захищати свої ворота. Це відбувається на фоні просторових та часових обмежень, що означені правилами, а також невизначеністю моменту початку дій. Усі ці чинники ускладнюють як оцінку спортсменом змагальної ситуації, що склалась, так і виконання спеціалізованих дій, ставлять підвищені вимоги до його функціональних можливостей, підсилюють психічну напруженість його змагальної діяльності. Тому ми досліджували контратаку, індивідуальний перехід та семиметрові штрафні кидки.

Наступними етапом нашого дослідження було визначення питомої ваги виконання компонентів змагальної діяльності командних атакуючих дій гандболістів високої кваліфікації за допомогою аналізу літературних джерел за результатами виступів провідних збірних команд на Олімпійських іграх 2012 року

в Лондоні. Показники питомої ваги вищезгаданих компонентів атакуючих дій в нападі гандболістів високої кваліфікації представлені за аналізом 8 ігор.

Розглянемо та порівняємо ефективність атак команд-призерів Олімпіади-2012, що були проведені при швидкому переході від захисту до атаки після втрати суперником м'яча (рис. 1).

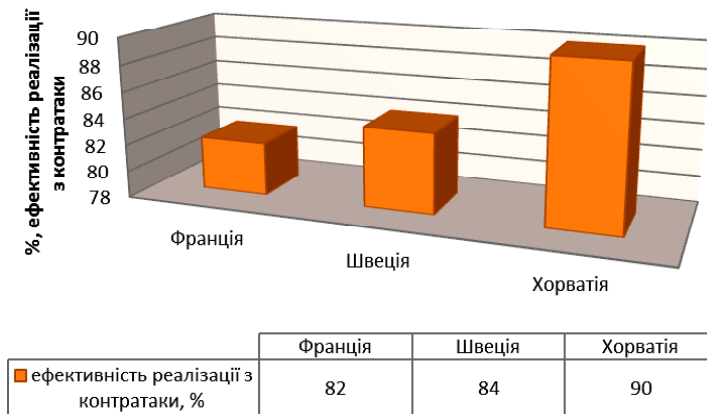


Рис. 1. Ефективність реалізації з контратаки кваліфікованих гандболістів команд-призерів Олімпіади-2012

Судячи із цих даних, найбільше кидків м'яча по воротах суперника з контратаки здійснили гравці збірної Хорватії – 60, з яких 54 кидки були результативними. Гра хорватів у контратаці характеризується дуже високою ефективністю – 90% результативних кидків. Другий показник за грою у контратаці – у збірної Швеції: в них 41 гол із 49-ти можливих кидків, що склало 84% результативності. Найгірший показник за цим параметром техніко-тактичних дій гандболістів у нападі виявився в олімпійських чемпіонів – команди Франції: 38 кидків виконали французькі спортсмени та лише 31 м'яч забили, що склало 82% реалізації.

Ці результати можуть свідчити про недостатню підготовленість гандболістів найкращих команд світу до ефективного захисту після контратакуючих дій команди-суперника. Ще один висновок із цих даних – висока значущість гри у швидких переходах в напад, на «спинах» захисників. Наведеними у рис. 2 результатами, підтверджується теза щодо ефективності контратакуючих дій у гандболі, адже вони у значній мірі пов'язані з кваліфікацією та рівнем підготовленості команди суперників, ефективністю нападаючих дій, а точніше кількістю помилок у них, тощо.

Проте індивідуальні гольові атаки хорватів найгірші – 58%, що свідчить про недостатню підготовленість до ефективного виконання даного техніко-тактичного елемента під час гри. На відміну від них, у команди Франції цей показник – 79%, а найвищий у срібних призерів – команди Швеції, в яких гольова ефективність найвища – 88%.

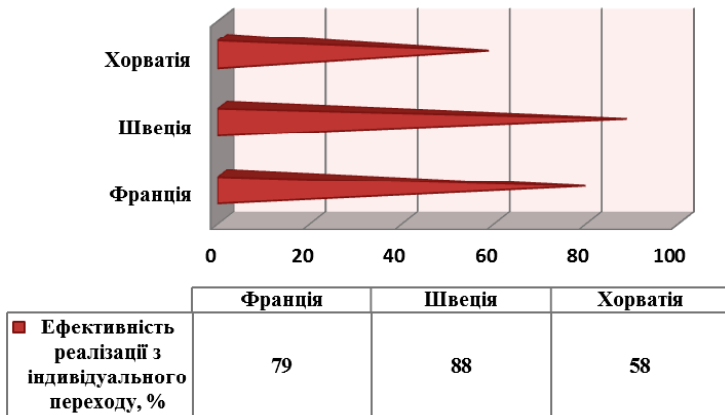


Рис. 2. Ефективність реалізації з індивідуального переходу кваліфікованих гандболістів команд-призерів Олімпіади-2012

Ще одним параметром змагальної діяльності у нападі кваліфікованих гандболістів – це стандартні штрафні кидки від 7-ми метрів. Ефективність реалізації 7-метрових штрафних кидків пов'язана, з одного боку, з індивідуальною майстерністю гравця – виконавця цих кидків, його стійкістю в різні моменти матчу, а з іншого боку – з майстерністю гри воротаря команди суперника. Висока швидкість, точність і сила кидка, психологічна стійкість в екстремальній ситуації, ігрова витривалість, великий обсяг поля зору, гранична концентрація уваги, швидкість реакції, різноманітність виконання штрафних залежно від стилю гри воротаря – усі ці якості є запорукою ефективності реалізації кидка.

Аналіз показників 7-метрових штрафних кидків доводить, що гандболісти високої кваліфікації значно більше порушують правила гри на завершальному етапі атаки. Це пояснюється тим, що гра гандболістів високої кваліфікації є значно швидшою (за рахунок більшої кількості контратак і індивідуальних відривів),

Реалізація кидків, %

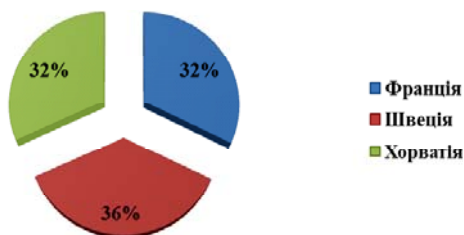


Рис. 3. Ефективність 7-метрових штрафних кидків команд-призерів Олімпіади-2012

що призводить до значно більшої кількості порушень, які караються семиметровими штрафними кидками.

Розглянемо, якою була результативність 7-метрових штрафних кидків провідних чоловічих команд на Олімпіаді-2012 (рис. 3).

Судячи із представлених результатів, найнижчу ефективність 7-ми метрових штрафних кидків

проявили гандболісти збірної Хорватії – з 26 можливих, реалізовано 19. Майже така ж у чемпіона – збірної Франції з 23 – закинута 17 м'ячів, а найвища – у срібного призера збірної Швеції – з 29 кидків 24 м'яча опинилось у воротах. Щодо 7-метрових штрафних кидків слід зазначити, що цей кидок є одним з найбільш результативних, оскільки виконується у стандартних умовах з протидією виключно воротаря. У всіх інших видах атаки нападаючому під час виконання кидка можуть перешкоджати, окрім воротаря, ще й захисники.

Проведений нами аналіз ефективності атак призерів з чоловічого гандболу на Олімпіаді-2012 дає підстави зробити наступні

ВИСНОВКИ:

- 1) в тренувальному процесі кваліфікованих гандболістів та збірної України необхідна корекція в напрямі підвищення майстерності гравців щодо контратакуючих дій;
- 2) існує потреба в корекції програм підготовки найкращих українських гандболістів і команд та контролю їх виконання. Це, безумовно, підвищить рівень ефективності змагальної діяльності кваліфікованих гандболістів та збірної України й посприє щодо участі на майбутній Олімпіаді.

У перспективі подальших досліджень плануємо оцінити ефективність інших результативно-значущих параметрів техніко-тактичної діяльності чоловічих гандбольних команд-призерів на Олімпіаді-2012.

Список використаних джерел:

1. Анализ подготовки и выступления сборной мужской команды СССР по ручному мячу в XXII Олимпийских играх 1980 года : метод. рек. / [Евтушенко А.Н., Кожухов А.Б., Латышкевич Л.А. и др.] ; Комитет по физической культуре и спорту при СМ СССР. – М., 1981. – 81 с.
2. Игнатъева В.Я. Гандбол : [учебник] / В.Я. Игнатъева. – М. : Физическая культура, 2008. – 384 с.
3. Кушнирюк С.Г. Характеристика соревновательной деятельности гандболистов высокой квалификации как основа требований к уровню их физической подготовленности / С.Г. Кушнирюк // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : [зб. наук. пр.] / за ред. С.С. Єрмакова. – Х., 2003. – № 24. – С. 130–138.
4. Овчинникова А.Я. Построение подготовки гандболисток высокой квалификации на основе контроля соревновательной деятельности : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 «Теория и методика физической воспитания, спортивной тренировки, оздоровительной и адаптивной физической культуры» / А.Я. Овчинникова. – М., 2008. – 196 с.
5. Портнов Ю.М. Анализ соревновательной деятельности квалифицированных гандболистов / Ю.М. Портнов [и др.] // Проблемы моделирования соревновательной деятельности : [сб. науч. ст.]. – М., 1985. – С. 51–61.
6. Структура и особенности технико-тактической деятельности в гандболе : на материалах XIX Чемпионата мира / [Дорошенко Э.Ю., Цапенко В.А., Петров В.А. и др.] // Физическое воспитание студентов творческих специальностей. – 2005. – № 4. – С. 9–14.
7. Цапенко В.А. Соревнования и соревновательная деятельность в гандболе : [учеб. пособие] / В.А. Цапенко, А.Е. Гусак, Э.Ю. Дорошенко. – Запорожье : ЗГУ, 2004. – 82 с.

8. Цапенко В.А. Тактика игры в гандбол : [учеб. пособие для препод. физ. воспитания и студ. вузов] / В.А. Цапенко, А.Е. Гусак, Э.Ю. Дорошенко. – Запорожье : ЗГУ, 2004. – 106 с.
9. Цыганок В. Основные показатели деятельности мужской сборной команды Украины по гандболу на чемпионате Европы 2000 г. / В. Цыганок // Олімпійський спорт і спорт для всіх : [проблеми здоров'я, рекреації, спортивної медицини та реабілітації : тез. доп. IV Міжнар. наук. конгр.]. – К., 2000. – С. 143.
10. Червона С.Ф. Анализ соревновательной деятельности пенальтисток высокой классификации в гандболе / С.Ф. Червона // Слобожанський науково-спортивний вісник. – 2010. – № 1. – С. 52-56.
11. Чертова М.В. Характеристика факторов, обеспечивающих эффективную игровую деятельность гандболистов высокой квалификации / М.В. Чертова, В.В. Фойгт // Подготовка спортсменов высокой квалификации в спортивных играх : [сб. науч. тр.]. – К., 1992. – С. 41-48. [electronic resource]. – mode of excess: www.rushandball.ru.
12. [electronic resource]. – mode of excess: www.eurohandball.com.

The article analyzes the effectiveness shots on goal by during the rapid transition and 7-meter penalty shots National men's teams, who were winners in the 2012 Olympic Games in handball. On the basis of its effectiveness of realization of throws is appraised on a gate by leading handballers. Conclusions are made relatively of correction program of preparation Ukrainian national team to enhance the level its competitive activities.

Key words: handball, qualification men's handballers, competitive activity, effectiveness, shots on goal.

Отримано: 5.07.2013

УДК 371.037

Б. М. Тимошенко

ВІДБІР І СПОРТИВНА ОРІЄНТАЦІЯ ДІТЕЙ ТА ПІДЛІТКІВ ДЛЯ ЗАНЯТЬ ЛЕГКОЮ АТЛЕТΙΚОЮ У ВИДАХ, ЯКІ ХАРАКТЕРИЗУЮТЬСЯ ШВИДКІСНО-СИЛОВИМИ ЗДІБНОСТЯМИ

У роботі апробований вплив тренувальних програм різної спрямованості на ефективність відбору юних легкоатлетів їх рухову підготовленість і фізичну працездатність на етапі початкової підготовки.

Ключові слова: спортивна орієнтація і відбір, тренувальна програма, швидкісно-силові вправи.

Високий рівень досягнень у сучасному спорті, зростання світових рекордів висуває нові завдання перед спеціалістами в галузі фізичного виховання. В останні десятиліття увага науковців і тренерів зосереджується не тільки на удосконаленні методики тренування висококваліфікованих атлетів, але і на подальшому покращенні системи підготовки спортивних резервів – дітей підлітків, юнаків, юніорів.

Актуальність. Високе прикладне значення легкої атлетики робить цей вид спорту життєво важливим засобом підготовки на-